

CONSIDERAȚII PRIVIND CONDIȚIILE LIBERĂRII CONDIȚIONATE

(CONSIDERATIONS CONCERNING THE REQUIREMENTS FOR CONDITIONAL RELEASE)

Luminița CRIȘTIU-NINU*

Alin-Sorin NICOLESCU**

Abstract

Liberarea condiționată este o formă de individualizare postcondamnatorie a pedepsei închisorii, care are la bază conduita condamnatului în timpul executării pedepsei, la care se adaugă și alte condiții prevăzute de lege. Condamnatul care este disciplinat, stăruie în muncă și dă dovezi temeinice de îndreptare poate fi liberat condiționat înainte ca pedeapsa închisorii să fie executată în întregime. Principalul scop al acestei instituții este stimularea condamnaților de a avea pe timpul detenției o comportare ireproșabilă, de a-i face mai disciplinați și stăruitori în muncă în vederea reinserției depline și benefice în societate.

Cuvinte cheie: liberare, vocație, condiții, fracție, regim

Abstract

Conditional release is a form of post-conviction individualization of the prison sentence, that is based on the convict's conduct during the execution of the sentence, to which are added other conditions provided by law. The convict who is disciplined, persistent in work and gives solid evidence of correction may be conditionally released before the prison sentence is fully executed. The main purpose of this institution is to stimulate convicts to have impeccable behavior during detention, to make them more disciplined and persistent in work with a view to full and beneficial reintegration into society.

Keywords: liberation, vocation, conditions, faction, regime

Introducere. Liberarea condiționată. Considerații generale.

Liberarea condiționată a fost definită ca fiind o instituție complementară a regimului executării pedepsei închisorii, un mijloc de individualizare administrativă a pedepsei ce constă în punerea în libertate a condamnatului din locul de deținere mai înainte de executarea în întregime a pedepsei, sub condiția ca până la împlinirea duratei acesteia, să respecte măsurile și obligațiile instituite pe perioada supravegherii și să nu comită infracțiuni¹.

*Lecturer PhD., "Nicolae Titulescu" University of Bucharest (Romania), Faculty of Law, Criminal Law Department.

**Lecturer PhD., "Nicolae Titulescu" University of Bucharest (Romania), Faculty of Law, Criminal Law Department.

¹ C.MITRACHE, *Drept penal român. Partea generală*, Casa de editură și presă Șansa, București, 2002, p. 368.

Cadrul legal de reglementare a instituției liberării condiționate se regăsește în Codul penal în art. 99-106 și în Legea privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (capitolul IV).

Când există suficiente și serioase indicii că pedeapsa închisorii aplicate condamnatului și aflată în curs de executare și-a atins scopul înainte de a fi expirat durata stabilită în hotărârea de condamnare, dispăre necesitatea executării integrale, în regim de deținere, a acestei pedepse, iar continuarea executării ei ar veni în contradicție cu scopul pedepsei și principiul umanismului². Liberarea condiționată are menirea de a nu prelungi inutil executarea unei pedepse cu închisoarea aplicate definitiv, din moment ce scopul ei s-a realizat înainte de executarea integrală a acesteia³.

În literatura de specialitate s-a arătat că liberarea condiționată constituie o modalitate de executare a unei părți din pedeapsa închisorii, fiindcă condamnatul care a fost liberat condiționat este considerat ca fiind în continuarea executării pedepsei, astfel încât timpul petrecut în stare de libertate până la împlinirea duratei pedepsei intră în calculul acestei durate, iar pedeapsa se consideră ca deplin executată⁴.

Legiuitorul noului Cod penal a modificat substanțial instituția liberării condiționate printr-o concepție nouă, atât sub aspectul condițiilor de acordare, cât mai ales cu privire la procesul de reintegrare socială a condamnaților prin implicarea directă a instituțiilor statului prin serviciile de probațiune în acordarea sprijinului calificat pentru fiecare situație concretă. Dacă instituția liberării condiționate în reglementarea Codul penal anterior nu obligă pe condamnat ca în perioada de la liberarea condiționată și până la împlinirea duratei pedepsei să realizeze pași spre reintegrarea concretă, ci doar să nu săvârșească noi infracțiuni, noul Cod penal are o viziune novatoare, continuând, în situația în care restul rămas neexecutat este de 2 ani sau mai mare, activitățile de reeducare prin îndeplinirea de către cel liberat a unor măsuri și obligații sub controlul serviciilor de probațiune, în așa fel încât până la termenul stabilit pentru împlinirea duratei pedepsei să se realizeze reintegrarea efectivă în societate⁵.

Condițiile generale ale liberării condiționate

a) Condițiile privind fracțiile de pedeapsă ce trebuie executate efectiv pentru propunerea de liberare condiționată sunt prevăzute în art. 100 C. pen., după cum urmează:

– în cazul în care un condamnat are de executat o pedeapsă cu închisoarea care nu depășește 10 ani, el trebuie să fi executat efectiv cel puțin două treimi din durata pedepsei; de exemplu, un condamnat are de executat o pedeapsă de 9 ani închisoare. Două treimi din 9 ani înseamnă 6 ani.

² V.DONGOROZ ȘI COLAB. II, 1970, p. 44.

³ A. UNGUREANU, *Probleme ivite în practica instanțelor din județul Bacău în materia liberării condiționate*, în R.R.D. nr. 1/1971, p. 94.

⁴ DONGOROZ II, *op. cit.*, p. 44; o părere contrară o are Doru Pavel. El afirmă că liberarea condiționată nu poate fi considerată ca o formă de executare a pedepsei, ci constituie, dimpotrivă, o formă de înlăturare a executării. Este o înlăturare condiționată a executării, cu scopul, pe de o parte, de a reduce pentru condamnat timpul în care a suferit rigourile regimului de executare, iar, pe de altă parte, de a-i crea un stimulent pentru comportarea sa corectă în viitor. Fiind tocmai contrariul executării, nu poate fi considerată o modalitate de executare (D. PAVEL, *Nota II la sentința penală nr. 2/1982 a Judecătoriei Suceava*, în R.R.D. nr. 10/1982, p. 51).

⁵ I. CHIȘ, Comentariu în I.Pascu, T.Dima, C.Păun, M.Gorunescu, V.Dobrinioiu, M.A.Hotca, I.Chiș, M.Dobrinioiu, *Noul Cod Penal comentat, Partea generală*, Ed.Universul Juridic, 2016, p. 537.

Deci, după executarea a 6 ani de închisoare efectiv, poate fi propus pentru liberare condiționată. În calculul fracțiunilor de pedeapsă se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin jumătate din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani.

– în cazul în care un condamnat are de executat o pedeapsă mai mare de 10 ani închisoare, dar nu mai mult de 20 de ani, pentru a fi propus pentru liberarea condiționată el trebuie să fi executat cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei; de exemplu, un condamnat are de executat o pedeapsă de 16 ani închisoare. Trei pătrimi din 16 ani înseamnă 12. După 12 ani executați integral el poate fi propus pentru liberare condiționată. Și în acest caz, în calculul fracțiunilor de pedeapsă se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. Cu luarea în calcul a muncii prestate, așa cum am precizat, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin două treimi din pedeapsă în ipoteza dată.

În calculul fracțiilor de pedeapsă se ține seama și de dispozițiile „recursului compensatoriu” care reprezintă o instituție nouă ce a fost introdusă în dreptul execuțional român prin adoptarea Legii nr. 169/2017 și s-a regăsit în cuprinsul art. 55¹ din Legea nr. 254/2013.

În esență, măsură compensatorie viza considerarea ca executate suplimentar a câte șase zile din pedeapsa aplicată, pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiții necorespunzătoare. De asemenea, legea a apărut la trei luni de la momentul în care Curtea Europeană a pronunțat hotărârea pilot împotriva României privind condițiile de detenție din penitenciarele din România.

Legiuitorul a abrogat dispozițiile privind „recursul compensatoriu” prin adoptarea Legii nr. 240/2019⁶, fiind astfel redeschis mecanismul plângerilor către Curtea Europeană pentru încălcarea art. 3 din Convenție în regimul executării detenției și practic revenindu-se la situația inițială, în care, pentru condiții de executare necorespunzătoare, deținuților nu li se acorda niciun beneficiu.

Spre deosebire de beneficiile acordate pentru activități desfășurate de persoana condamnată în cursul executării pedepsei, recursul compensatoriu avea ca premisă existența unor condiții de detenție incompatibile cu standardele Convenției europene a drepturilor omului, fiind conceput ca un remediu pentru o disfuncționalitate structurală a sistemului penitenciar. În acest context, zilele considerate executate suplimentar ca urmare a aplicării recursului compensatoriu se adăugau duratei pedepsei efectiv executate și erau avute în vedere la calculul fracțiunilor necesare pentru acordarea liberării condiționate⁷.

b) Condițiile cu privire la regimul de executare în care se află condamnatul. O altă condiție pentru ca cel condamnat să poată fi propus pentru liberare condiționată este aceea ca el, în executarea pedepsei închisorii, să se afle în regim semideschis sau deschis. Este o condiție foarte dură, deoarece este posibil ca fracția de pedeapsă să fie îndeplinită, dar regimul de executare în

⁶ Publicată în M. Of. nr. 1028 din 20 decembrie 2019.

⁷ N.C. Magdalena, *Compensatory Action - a new legislative action imposed on national authorities as consequence of recent case-law of the European Court of Human Rights*, Challenges of the Knowledge Society (CKS 2018), p. 2-3

care se află condamnatul să nu fie semideschis sau deschis, astfel că nu poate beneficia de liberarea condiționată în acel moment. Deci, pentru îndeplinirea condițiilor privind liberarea condiționată trebuie să se coreleze regimul de executare a pedepsei cu fracția de pedeapsă executată. Potrivit legii privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, în regimul semideschis intră persoanele condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 3 ani, iar în regimul deschis intră persoanele condamnate la pedeapsa închisorii de cel mult un an.

Criteriul duratei pedepsei închisorii ce o are de executat condamnatul stă la baza repartizării lor inițiale în regimul de executare. Ulterior, potrivit legii, deținuților li se poate schimba regimul de executare fie în unul mai sever, fie în unul imediat inferior celui sever. Regimul inițial de executare a pedepsei închisorii se stabilește potrivit dispozițiilor art. 39 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, de către Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate, la prima întrunire a acesteia, după terminarea perioadei de carantină și observare și după aplicarea regimului provizoriu.

În cuprinsul acestui din urmă text de lege se stipulează în sensul că la stabilirea regimului de executare se au în vedere următoarele criterii: durata pedepsei privative de libertate; gradul de risc al persoanei condamnate; antecedentele penale; vârsta și starea de sănătate ale persoanei condamnate; conduita persoanei condamnate, pozitivă sau negativă, inclusiv în perioadele de detenție anterioare; nevoile identificate și abilitățile persoanei condamnate, necesare includerii în programe educaționale, de asistență psihologică și asistență socială; disponibilitatea persoanei condamnate de a presta muncă și de a participa la activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase, instruire școlară și formare profesională.

Legea nr. 254/2013 reglementează, în cuprinsul Capitolului 3, regimurile de executare și modalitatea în care acestea se aplică, regimurile de executare a pedepselor privative de libertate fiind reguli care stau la baza executării pedepselor privative de libertate. Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate asigură respectarea și protejarea vieții, sănătății și demnității persoanelor condamnate, a drepturilor și libertăților acestora, fără să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească persoana condamnată.

Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate sunt potrivite cu gradul de severitate și sunt următoarele: regimul de maximă siguranță; regimul închis; regimul semideschis; regimul deschis.

Procedura de plasare a condamnatului în unul din aceste regimuri presupune mai întâi, plasarea deținutului în carantină, la momentul primirii în penitenciar, potrivit art. 44 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, pentru o perioadă de 21 de zile. După terminarea perioadei de carantină, o comisie special constituită în cadrul unității penitenciare analizează situația persoanei condamnate și pe baza criteriilor prevăzute de art. 34-39 din Legea nr. 254/2013, stabilește regimul de executare a pedepsei închisorii.

Potrivit art. 40 alin. (2) din Legea nr. 254/2013, Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate are obligația ca, după executarea a 6 ani și 6 luni,

în cazul pedepselor cu detențiunea pe viață, și a unei cincimi din durata pedepsei cu închisoarea, să analizeze conduita persoanei condamnate și eforturile pentru reintegrare socială, întocmind un raport care se aduce la cunoștința persoanei condamnate, sub semnătură, putând dispune trecerea în regimul imediat inferior ca grad de severitate. Aceeași comisie poate dispune schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate într-unul mai sever, în orice moment al executării pedepsei, dacă persoana condamnată a comis o infracțiune sau a fost sancționată disciplinar pentru o abatere disciplinară foarte gravă sau pentru mai multe abateri disciplinare grave [art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013], iar dacă persoana condamnată a fost inclusă în categoria celor cu grad de risc pentru siguranța penitenciarului, se dispune schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate în regimul de maximă siguranță [art. 40 alin. (7) din Legea nr. 254/2013]. Totodată, comisia are obligația de a analiza periodic situația persoanei condamnate, în acest caz termenul neputând fi mai mare de un an de la ultima analiză, pentru a dispune referitor la menținerea sau schimbarea regimului de executare a pedepsei.

Dispozițiile art. 100 alin. 1 lit. b C.pen. au fost criticate pentru neconstituționalitate însă prin mai multe decizii Curtea Constituțională a reținut că acestea nu contravin legii fundamentale. Prin Decizia nr. 626/2023⁸ Curtea a observat că deciziile Comisiei pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate sunt supuse controlului judecătoresc, împotriva hotărârii comisiei condamnatul putând formula plângere la judecătorul de supraveghere a privării de libertate delegate la penitenciar, în temeiul art. 40 alin. (11) din Legea nr. 254/2013, iar împotriva încheierii prin care se soluționează plângerea se poate formula contestație la judecătoria în circumscripția căreia se află unitatea de penitenciar, în condițiile art. 40 alin. (13) din Legea nr. 254/2013, cu respectarea dreptului la un proces echitabil al persoanei condamnate. Curtea a reținut, totodată, că, potrivit art. 100 alin. (1) lit. a) din Codul penal, liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă dacă, pe lângă îndeplinirea celorlalte condiții, cel condamnat a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani.

Prin urmare, Curtea a constatat că îndeplinirea condiției reglementate la art. 100 alin. (1) lit. b) din Codul penal, referitoare la executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis, pentru a se putea dispune liberarea condiționată în cazul pedepsei închisorii, depinde de conduita persoanei condamnate, din momentul încarcerării și până la executarea porțiunii din pedeapsă ce reprezintă fracția minimă obligatorie. Cu alte cuvinte, persoanelor care execută pedeapsa închisorii în regim de maximă siguranță li se poate schimba regimul de executare a pedepsei închisorii, în urma unui comportament adecvat în penitenciar și a eforturilor depuse pentru reintegrare socială, în mod succesiv, până la regimul semideschis, după executarea a o cincime din pedeapsă în regim închis și, maximum, a încă un an de închisoare, așadar anterior executării efective a trei pătrimi din durata pedepsei. Totodată, condamnații incluși inițial în regimul de executare a pedepsei închisorii închis pot ajunge, prin hotărârea comisiei, la regim semideschis după executarea a o cincime din pedeapsă, anterior executării efective a două treimi din pedeapsă. În mod corelativ, în

⁸ Publicată în M.OF. 301 din 05.04.2024.

cazul celor care execută pedeapsa închisorii în regim semideschis sau deschis, în ipoteza pedepselor cu închisoarea de până la 3 ani, regimul de executare se poate schimba într-unul superior ca grad de severitate în cazul comiterii unei infracțiuni, a unei abateri disciplinare grave sau a mai multor abateri disciplinare grave.

Așadar, cadrul normativ relativ la executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal reglementează suficiente garanții pentru ca, în situația unei conduite adecvate în penitenciar, condamnații să poată ajunge la regim semideschis și deschis pentru a putea beneficia de liberarea condiționată, anterior executării fracției minime obligatorii din pedeapsă.

În aceste condiții, Curtea nu a reținut încălcarea dispozițiilor constituționale ale art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. Totodată, Curtea a statuat că este atributul exclusiv al legiuitorului stabilirea condițiilor în care poate fi acordată liberarea condiționată și mijloacele de stimulare a condamnaților în vederea îndeplinirii scopurilor pedepsei, liberarea condiționată nefiind un drept al acestora, ci doar o vocație pe care o au, prin voința legiuitorului.

c) Condiția îndeplinirii integrale a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare.

Potrivit art. 100 din alin. (1) lit. c) C. pen., pentru a putea beneficia de liberare condiționată este necesar ca cel condamnat să-și fi îndeplinit integral până în momentul propunerii liberării condiționate obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare. Dacă cel condamnat dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, condiția se socotește ca fiind îndeplinită.

Prin analizarea condiției menționate este necesar să se stabilească sensul noțiunii de obligații civile, respectiv ce obligații se subsumează acesteia. În acest registru, credem că noțiunea de obligații civile trebuie să cuprindă sumele de bani acordate părții civile cu titlu de prejudiciu material, prejudiciu moral, respectiv cheltuieli de judecată. De asemenea, având în vedere că prejudiciul poate fi reparat și în natură, ca urmare a restituirii unui bun sau ca urmare a restabilirii situației anterioare, apreciem că și acestea intră în noțiunea de obligații civile.

În practica judiciară s-a pus problema includerii cheltuielilor judiciare avansate de stat în noțiunea de obligații civile, existând instanțe care apreciază că aceste sume de bani trebuie achitate de către deținuți în vederea acordării liberării condiționate.

În susținerea acestui punct de vedere se trimite la considerentele deciziei nr. 3/2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție ca urmare a examinării unui recurs în interesul legii¹⁷ formulat de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. În cuprinsul par. 52 al acestei decizii, s-a reținut faptul că, potrivit Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare pot fi despăgubirile civile, cheltuielile judiciare cuvenite părților, cheltuielile judiciare avansate de stat, amenzile judiciare și sumele de bani confiscate și care nu au fost consemnate la unități bancare.

Rațiunea pentru care legiuitorul a inclus această condiție în actuala configurație legislativă, este de a acorda părții civile un mijloc cominatoriu în vederea recuperării pagubei, coroborat cu

faptul că, potrivit art. 578 C. pr. pen., executarea cheltuielilor judiciare avansate de stat se face, în concret, de către organele fiscale competente .

Un al doilea aspect relevant cu privire la această condiție este reprezentat de faptul că obligațiile civile trebuie să fie stabilite prin hotărârea de condamnare. Prin urmare, nu pot fi avute în vedere obligațiile civile care au fost stabilite de către instanța civilă în acele situații în care partea civilă a ales să se adreseze acesteia pentru repararea pagubei.

Un al treilea aspect relevant relativ la chestiunea abordată este reprezentat de acele situații în care obligațiile civile au fost stabilite în mod solidar, în condițiile art. 1.382 C. civ. La prima vedere, față de modul de reglementare a textului (cel condamnat...), ar părea că în acele ipoteze în care doar una dintre persoanele obligate în solidar achită obligațiile părții civile beneficiul liberării nu va mai putea fi acordat. Credem că o asemenea interpretare nu poate fi primită, din moment ce această condiție a fost reglementată de legiuitor ca un mijloc cominatoriu, de protecție a părții civile. În momentul în care obligațiile civile au fost achitate de către una dintre persoanele condamnate, oricare ar fi aceasta, partea civilă își vede satisfăcute pretențiile, nemaijustificându-se o condiționare în sensul acordării liberării condiționate.

Tot cu privire la acest element, poate exista și situația în care obligațiile civile sunt achitate de către o persoană care nu a avut nicio calitate pe parcursul procesului penal (părinții sau rudele inculpatului ori alte persoane direct interesate). În asemenea ipoteze, în literatura de specialitate s-a arătat că trebuie făcută diferența între cazul unei simple subrogații și cazul în care plata se face cu intenția gratificării deținutului. Transpunând argumentele arătate, se ajunge la concluzia că în prima ipoteză ar trebui refuzată liberarea condiționată, întrucât deținutul nu a achitat obligațiile civile, spre deosebire de cealaltă situație, în care condiția ar trebui considerată îndeplinită.

Un alt element în ceea ce privește condiția analizată vizează situația în care deținutul probează faptul că nu a avut posibilitatea achitării obligațiilor civile, fapt ce atrage considerarea ca îndeplinită a acesteia.

Raportat la modul de reglementare a acestui ultim element, apreciem că legiuitorul a intenționat instituirea unei prezumții relative de rea-credință cu privire la persoana condamnată. Incumbă persoanei private de libertate sarcina de a proba prin orice mijloc de probă faptul că neachitarea obligațiilor civile nu s-a făcut cu rea-credință. Considerăm că instanța va trebui să procedeze la verificarea situației patrimoniale a deținutului numai în mod subsidiar, pentru formarea convingerii sale, într-un sens sau altul. În vederea verificării situației patrimoniale, în practică, instanțele de judecată se adresează unității de penitenciar pentru ca aceasta să comunice sumele de bani primite de către deținut pe perioada detenției, solicită informații de la ANAF, de la biroul de cadastru și publicitate imobiliară, etc. Totodată, la aprecierea bunei sau relei - credințe sunt avute în vedere o serie de elemente, precum: salariile încasate anterior de cel condamnat, valoarea bunurilor mobile și imobile pe care cel condamnat le deține singur sau împreună cu familia, existența unor vânzări de bunuri mobile/imobile, persoanele aflate în întreținere și cu privire la care deținutul și-a îndeplinit obligația de acordare a întreținerii, quantumul obligațiilor civile stabilite în sarcina sa. Referitor la acest ultim element, apreciem că o disproporție vădită între suma de bani la plata căreia a fost obligat un deținut și veniturile realizate de acesta în

perioada de referință nu trebuie considerată de plano, drept o imposibilitate obiectivă de achitare a respectivelor obligații civile. În situația în care suma de bani pe care trebuia să o achite condamnatul este net superioară celei obținute, se va analiza dacă persoana privată de libertate a achitat în parte, în măsura posibilităților sale, anumite sume de bani.

În ceea ce privește situația deținuților care execută în penitenciarele din România pedepse dispuse de către instanțe ale altor state membre ale Uniunii Europene, condiția privind îndeplinirea obligațiilor civile nu este incidentă, întrucât, prin recunoașterea hotărârii de condamnare, statul român preia spre executare doar aspectele penale ale acesteia.

În acest sens, conform art. 166 alin. (3) și art. 172 alin. (3) din Legea 302/2004, respectivele proceduri nu au în vedere dispozițiile civile, dispozițiile referitoare la pedepsele pecuniare, măsurile asigurătorii sau cheltuielile judiciare, precum și orice dispoziții, altele decât cele privind executarea pedepsei detențiunii pe viață sau a închisorii sau a măsurii privative de libertate.

Un ultim aspect pe care dorim să-l punctăm cu privire la această condiție este acela că obligațiile civile pe care deținutul trebuie să le îndeplinească vor privi atât hotărârea de condamnare, cât și eventuale alte hotărâri referitoare la pedepse care se regăsesc, într-un fel sau altul, în pedeapsa rezultantă, ca urmare a reținerii unui concurs de infracțiuni, a pluralității intermediare sau a recidivei postcondamnatorii. Vor fi avute în vedere obligațiile civile stabilite prin hotărâri prin care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, urmate, după caz, de anulare sau revocare. Aceeași va fi soluția și în cazul în care pedeapsa rezultantă are în componență pedepse dispuse atât în baza Codului penal din 1969, cât și în baza actualului Cod penal, în urma reținerii art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009. În esență, odată ce se stabilește că legea aplicabilă instituției liberării condiționate este Codul penal din 2009, acest fapt va atrage necesitatea achitării tuturor obligațiilor civile stabilite prin hotărârile de condamnare, indiferent în baza cărei legi acestea au fost aplicate.

Dacă, în schimb, pedeapsa rezultantă conține și un rest rămas neexecutat, ca urmare a acordării liberării condiționate, apreciem nu vor mai fi avute în vedere obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare la pedeapsa ce constituie primul termen al recidivei postcondamnatorii, având în vedere că, referitor la aceasta s-a analizat deja îndeplinirea condițiilor legale, inclusiv aceea privind achitarea obligațiilor civile, la momentul acordării primei liberări condiționate.

d) Condiția privind convingerea instanței. Dacă toate celelalte trei condiții sunt îndeplinite, mai este necesar ca, soluționând cererea de liberare condiționată, instanța să-și formeze convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate și fără executarea restului de pedeapsă. Această condiție impusă de legiuitor instanței relevă că liberarea condiționată nu este un drept al condamnatului, ci o facultate a instanței. Dacă condițiile menționate la lit. a)-c) sunt îndeplinite, pentru a fi îndeplinită și condiția de la lit. d), instanța, când analizează cererea de liberare condiționată, va trebui să ia în calcul și antecedentele penale ale condamnatului și dacă a mai beneficiat anterior de instituția liberării condiționate. În practica judiciară, în legătură cu antecedentele penale ale condamnatului, s-a decis că beneficiul liberării

condiționate poate fi acordat și condamnatului care are antecedente penale, însă instanța de judecată trebuie să examineze cu mai multă grijă comportamentul lui în timpul executării pedepsei pentru a constata că, deși are un trecut infracțional, totuși îndreptarea lui s-a realizat într-un timp inferior duratei pedepsei. Ceea ce trebuie avut în vedere, în principal, este comportamentul celui condamnat în timpul executării pedepsei și celelalte manifestări din care se poate deduce că scopul pedepsei – îndreptarea lui – a fost realizat. Aceste date ce caracterizează persoana deținutului trebuie evident conjugate cu situația antecedentelor lui penale, dar numai aceste antecedente, prin ele însele, nu pot constitui un motiv de respingere a propunerii de liberare condiționată făcută de comisia specială instituită la locul de detenție⁹.

Condiția analizată reprezintă esența deliberării judecătorului la momentul la care analizează cererea/propunerea de liberare condiționată. Dacă în ceea ce le privește pe cele deja menționate criteriile sunt relativ clare, cu unele excepții referitoare la buna sau rea credință în neîndeplinirea obligațiilor civile, îndreptarea deținutului și oportunitatea repunerii acestuia în libertate sunt noțiuni care nu se pot cuantifica și cu privire la care, în mod obiectiv, nu pot fi trasate idei și criterii certe, aplicabile, precum un șablon la orice cauză dedusă judecătii.

Liberarea condiționată trebuie să se dispună cu privire la acele persoane din a căror conduită pot fi sintetizate repere care să formeze ideea însușirii unui complex de valori sociale necesare traiului în societatea liberă, în condiții de legalitate.

Analiza cu privire la conduita persoanei condamnate pe perioada executării pedepsei trebuie să fie una previzibilă, să vizeze activitățile educative, moral-religioase, cultural-terapeutice, de consiliere psihologică sau asistență socială, precum și instruirea școlară și/sau formarea profesională, responsabilitățile încredințate persoanei condamnate, recompensele acordate acesteia ori sancțiunile disciplinare aplicate. Procesul-verbal întocmit de către comisia din cadrul penitenciarului reprezintă un instrument foarte important în procesul de deliberare a judecătorului, iar, astfel cum și legea prevede, opinia fiecăruia dintre membri trebuie să fie motivată și prezentată în mod clar, nefiind suficient a se rezuma la o simplă precizare în sensul dispunerii sau nu a liberării. În același context, menținerea relațiilor de familie pe durata detenției constituie un element relevant în evaluarea conduitei și a perspectivelor de reintegrare socială, detenția neputând conduce la o suprimare totală a exercițiului dreptului la viață privată și de familie, astfel cum este garantat de art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului¹⁰.

Sunt relevante în ceea ce privește responsabilizarea persoanei condamnate, atât recompensele pe care aceasta reușește să le obțină în perioada detenției, cât și sancțiunile disciplinare acordate. Procedura de recompensare, respectiv de aplicare a sancțiunilor disciplinare este reglementată în conținutul Legii nr. 254/2013, respectiv în cuprinsul Regulamentului de punere în aplicare a acesteia. Acordarea unui număr mare de recompense dovedește faptul că deținutul a avut un comportament în acord cu normele penitenciare și reprezintă un element pozitiv relativ la posibilitatea ca acesta să fie pus în libertate. Cu toate acestea, numărul mare de

⁹ Trib. Suprem, dec. nr. 5996 din 24.10.1970, în C.D./1970, p. 301.

¹⁰ Nicolae-Cătălin MAGDALENA, Luminița CRIȘTIU – NINU, „Particular aspects relating to the right to private and family life of persons deprived of their liberty in the light of art. 8 ECHR”, Lex ET Scientia International Journal - LESIJ no. XXXII, vol. 2/2025.

recompense nu este suficient, ele trebuind analizate în concret, în funcție de perioada în care au fost obținute și chiar de motivele care au stat la baza acordării lor. Aceeași concluzie există și în ceea ce privește sancțiunile disciplinare aplicate deținutului, care trebuie analizate prin raportare la întreaga perioadă de detenție, cu luarea în considerare a motivelor pentru care s-au dispus, precum și a împrejurării dacă au fost sau nu ridicate.

Un aspect controversat în doctrină și jurisprudență îl reprezintă posibilitatea ca gravitatea faptei comise să fie avută în vedere la momentul analizei efectuate de către instanță, cu ocazia soluționării cererii de liberare. Credem că liberarea condiționată trebuie să țină seama de comportamentul deținutului ulterior condamnării și că refuzul liberării condiționate, din cauza gravității faptei comise, pentru care a fost condamnat, ar conduce la valorificarea dublă a acestui element, atât la momentul individualizării pedepsei, cât și la momentul la care se verifică îndeplinirea condițiilor pentru dispunerea liberării condiționate. Desigur, gravitatea faptei pentru care a fost condamnat va fi avută în vedere indirect la momentul în care instanța deliberază asupra acordării liberării condiționate, prin prisma efectivității dovezilor de reîndreptare a deținutului. Mai exact, în cazul în care pedeapsa din care se cere liberarea a fost aplicată pentru comiterea unei infracțiuni extrem de grave, exigența în analiza eforturilor de reintegrare este una mult mai ridicată, fiind necesar ca aceste eforturi să demonstreze o schimbare reală în comportamentul persoanei private de libertate.

Condiții speciale de acordare a liberării condiționate în privința fracției de pedeapsă ce trebuie executată.

a) Liberarea condiționată în cazul pedepsei detențiunii pe viață

Legislația noastră permite incidența instituției liberării condiționate în cazul pedepsei detențiunii pe viață, în consens cu cerințele unor documente internaționale¹¹. Potrivit art. 99 C. pen., care reglementează această instituție, liberarea condiționată în cazul detențiunii pe viață poate fi dispusă dacă sunt întrunite condițiile generale mai sus enunțate și cel condamnat să fi executat efectiv 20 de ani de detențiune.

Termenul de 20 de ani este fix și presupune, de principiu, executarea efectivă în penitenciar a pedepsei, fără posibilitatea scurtării lui ca urmare a muncii prestate de cel condamnat în timpul executării pedepsei¹². Dacă un condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață a împlinit vârsta de 65 de ani în timpul executării, este posibil să fie înlocuită această pedeapsă cu pedeapsa de 30 de ani închisoare. După ce s-a realizat această înlocuire este posibil să se aplice sistemul zilelor câștigate în plus ca urmare a muncii depuse sau a participării la programele de instruire sau la alte activități din penitenciar. Potrivit legii, persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață li se aplică regimul de maximă siguranță. Art. 99 C. pen. nu conține prevederi cu privire la regimul închisorii în care este inclus condamnatul în momentul judecării cererii de liberare condiționată. Calcularea executării celor 20 de ani de detenție se face în conformitate cu prevederile art. 71-73 C. pen.

¹¹ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice adoptat de O.N.U. Recomandarea nr. 76/2 a Consiliului European.

¹² I. MOLNAR, Comentariu în G. Antoniu, coordonator, *Explicații preliminare ale Noului Cod penal*, vol. II, Universul Juridic, 2011, p. 237.

b) Liberarea condiționată în cazul pedepsei închisorii.

În cazul condamnatului care nu a împlinit vârsta de 60 de ani, acesta trebuie să fi executat efectiv cel puțin $\frac{2}{3}$ din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin $\frac{3}{4}$ din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani.

În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, trebuie ca acesta să fie executat efectiv cel puțin $\frac{1}{2}$ din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin $\frac{2}{3}$ din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani.

Aspecte controversate în practica judiciară și concluzii.

Stabilirea duratei pedepsei ce se execută este deosebit de importantă, în doctrină existând controverse cu privire la modalitatea de calcul a duratei pedepsei de executat atunci când cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune în stare de recidivă postcondamnatorie¹³.

Potrivit art. 43 alin. 1 C.pen. dacă înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată se săvârșește o nouă infracțiune în stare de recidivă, pedeapsa stabilită pentru aceasta se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta. Ce înseamnă în fapt restul neexecutat din pedeapsa anterioară?

O situație abordată neunitar de doctrina și practica judiciară este aceea când cel condamnat a săvârșit noua infracțiune în termenul de supraveghere al suspendării executării pentru pedeapsa închisorii la care a fost condamnat anterior iar în procesul anterior, cel condamnat a fost supus măsurii preventive a arestării sau a arestului la domiciliu.

Există opinia potrivit cu care dacă în cursul procesului pentru infracțiunea ce constituie primul termen al recidivei inculpatul a fost arestat preventiv sau la domiciliu, în durata pedepsei rezultante nu se va include prima pedeapsă în întregul ei, ci doar restul rămas în urma deducerii măsurii preventive¹⁴.

Există și opinia că într-o atare situație se va proceda la cumulara aritmetică a celor două pedepse iar din pedeapsa rezultantă se va computa durata prevenției, însă într-o atare situație durata pedepsei în funcție de care se produc consecințe juridice este cea integrală și nu redusă ca urmare a măsurilor preventive¹⁵.

Modalitatea de calcul a pedepsei rezultante este importantă și prezintă consecințe practice, întrucât în funcție de pedeapsa care se execută se stabilește fracția minimă pe care deținutul trebuie să o execute în vederea acordării liberării condiționate, de asemenea, în funcție de pedeapsa de executat se stabilește regimul de executare în care va fi inclusă persoana privată de libertate, regim care influențează la rândul său acordarea liberării condiționate.

Considerăm că pedeapsa de executat într-o astfel de situație este cea care rezultă după scăderea perioadei de prevenție, în acest sens fiind chiar dispozițiile art. 72 alin. (1) C.pen., potrivit cu care, „Perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se

¹³ În acest sens, a se vedea I.R. Tuduce, Liberarea condiționată din pedeapsa închisorii. Aspecte de actualitate din practica judiciară, Caiete de drept penal nr. 3/2021.

¹⁴ I.R.Tuduce, op.cit., cu trimitere la F.Strețeanu, D.Nițu, Drept penal. Partea generală, vol.II,p.158, 2018, Ed.Universul Juridic.

¹⁵ G. Bodoroncea, în G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile, G.Zlati, în Codul penal comentat. Comentariu pe articole, ed.3, C.H.Beck, 2020, disponibilă online, www.lege5.ro.

scade din durata pedepsei închisorii pronunțate. Scăderea se face și atunci când condamnatul a fost urmărit sau judecat, în același timp ori în mod separat, pentru mai multe infracțiuni concurente, chiar dacă a fost condamnat pentru o altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive”.

De asemenea, în cazul recunoașterii hotărârii judecătorești străine în vederea transferării persoanelor condamnate în state terțe, pentru executarea pedepsei într-un penitenciar din România, în cazul în care se dispune prin hotărâre judecătorească recunoașterea și executarea pedepsei aplicate de instanța străină, va fi dedusă și perioada executată de persoana condamnată în statul emitent, potrivit dispozițiilor art. 141 alin. (9) din Legea nr. 302/2004, perioada executată în statul terț influențând fracția minimă de pedeapsă ce trebuie executată în vederea liberării condiționate.

Din durata pedepsei de executat trebuie scăzută și perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat voluntar sau nevoluntar într-o instituție medicală de specialitate, în vederea efectuării expertizei psihiatrice, în acest sens fiind Decizia nr. 22/RIL/2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție dată în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 184 alin. (28) din Codul de procedură penală.

Astfel, incidența noțiunii de „privare de libertate” a fost analizată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin raportare la spațiul ce nu a putut fi părăsit, la constrângerea fizică sau psihică la care o persoană a fost supusă din partea autorităților (cauzele De Wilde, Ooms și Versyp contra Belgiei, Nielsen contra Danemarcei) sau la timpul în care nu a putut fi părăsit în mod liber un spațiu (Cauza Amuur contra Franței), în cazuri vizând: arestul preventiv, detenția ca urmare a condamnării la executarea unei pedepse (Cauza Van Droogenbroeck contra Belgiei), arestul la domiciliu (cauzele Mancini contra Italiei, Giulia Manzoni contra Italiei, Vachev contra Bulgariei, Lavents contra Letoniei), internarea pentru motive medicale într-o clinică psihiatrică (cauzele Morsink contra Olandei, Ashingdane contra Marii Britanii), conducerea la sediul poliției în vederea audierii (Cauza X și Y contra Germaniei).

Calificarea măsurilor preventive privative de libertate trebuie realizată prin raportare la noțiunea autonomă de „privare de libertate”, dezvoltată în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, noțiune care nu depinde de calificarea formală din dreptul intern, ci de criterii precum intensitatea constrângerii, durata acesteia, imposibilitatea părăsirii spațiului și gradul de control exercitat de autorități¹⁶.

O problemă aparte o reprezintă determinarea fracției minime de executat în vederea liberării în cazul persoanelor transferate într-o unitate de detenție din România, în vederea executării unei pedepse dispuse de autoritățile unui alt stat membru al Uniunii Europene și care au executat o parte din pedeapsă într-o unitate de detenție din acest stat. Nu de puține ori în practică este întâlnită situația în care cetățenii români condamnați în străinătate, transferați ulterior în România în vederea continuării executării pedepsei, au executat o parte din pedeapsă pe teritoriul unei alte țări membre a Uniunii Europene, și în același timp, au și prestat muncă în acea perioadă. Astfel, se pune problema dacă munca prestată în afara teritoriului României, în executarea aceleiași pedepse,

¹⁶ A se vedea N.C. Magdalena, *Executarea măsurilor privative de libertate. Drept național și elemente de extraneitate*, Ed.Universul Juridic, București, 2023, p.73-74

poate fi avută în vedere la calcularea fracției minime obligatorii pentru acordarea liberării condiționate.

În acest sens, prin decizia nr.15/2015 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală⁹, s-a stabilit că după transferarea persoanei condamnate de autoritățile judiciare străine, în vederea continuării executării pedepsei în România, durata de pedeapsă considerată ca executată de statul de condamnare pe baza muncii prestate și a bunei conduite, acordată ca beneficiu în favoarea persoanei condamnate, de autoritatea judiciară străină, nu trebuie scăzută din pedeapsa ce se execută în România.

Cu toate acestea, considerentele deciziei mai sus menționate sunt nuanțate și necesită o scurtă analiză.

- S-a reținut că dispozițiile art. 17 alin. (4) din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană statuează că „*Statele membre pot prevedea ca orice hotărâre cu privire la eliberarea înainte de termen sau condiționată să poată lua în considerare acele dispoziții din dreptul național indicate de statul emitent în temeiul cărora persoana în cauză are dreptul la eliberare înainte de termen sau condiționată într-un anumit moment*”.

- De asemenea, că, prin prisma deciziei-cadru menționate, cât și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, este permis ca statele membre să recurgă și la alte dispoziții cuprinse în dreptul național care dau posibilitatea persoanei condamnate să fie eliberată condiționat sau înainte de termen. Astfel, în legislația națională, aceste dispoziții pot fi circumscrise, pe de o parte, prevederilor art. 100 alin. (3) și (4) din Codul penal (luarea în considerare, la calculul fracțiunilor de pedeapsă, a duratei pedepsei considerate ca executate pe baza muncii prestate), iar, pe de altă parte, celor ale art. 96 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu completările ulterioare (care reglementează modul de calcul al perioadei considerate ca executate pe baza muncii prestate).

- Eliberarea anticipată (concept reglementat în legislația italiană) poate fi echivalată cu sistemul conceput în legislația română pentru stabilirea părții din pedeapsa închisorii care poate fi considerată ca executată pe baza muncii prestate, în vederea acordării liberării condiționate. Sistemul eliberării anticipate nu este, astfel, incompatibil cu dreptul național circumscris art. 100 alin. (3) și (4) din Codul penal, respectiv Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu completările ulterioare, prin care se stabilește partea din durata pedepsei închisorii care poate fi considerată ca executată pe baza muncii prestate, în vederea acordării liberării condiționate.

- Dispozițiile art. 17 alin. (1) și (4) din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 abilitază legiuitorul român să reglementeze posibilitatea echivalării duratei pedepsei executate prin muncă, acordată de autoritatea judiciară italiană, cu durata pedepsei care

poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, în sensul dispozițiilor art. 100 din Codul penal privind condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii.

- Decizia-cadru 2008/909/JAI este transpusă în dreptul intern în titlul VI din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare – „Dispoziții privind cooperarea cu statele membre ale Uniunii Europene în aplicarea Deciziei-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană”.

- Omisiunea legiuitorului român de a include prevederi exprese, explicite, în cadrul titlului VI, care să permită recunoașterea dispozițiilor din hotărârea judecătorească pronunțată de un stat membru al Uniunii Europene referitoare la instituții de tipul liberării condiționate, nu conduce la imposibilitatea recunoașterii acestor dispoziții, ci, dimpotrivă, la recunoașterea acestora conform art. 140¹ din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

- În cadrul capitolului III al titlului V, în cuprinsul art. 140¹, legiuitorul român reglementează „recunoașterea hotărârilor judecătorești străine, în vederea producerii de alte efecte decât cel al executării în regim de detenție a pedepsei, precum și a altor acte judiciare emise de autoritățile străine”. Potrivit Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare, hotărârile penale străine recunoscute și executate în România produc aceleași efecte ca hotărârile pronunțate de instanțele române.

Concluzionând, se reține că, în aplicarea art. 17 din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală și art. 144 alin. (1) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, cu modificările și completările ulterioare, după transferarea persoanei condamnate de autoritățile judiciare străine, în vederea continuării executării pedepsei în România, durata de pedeapsă considerată ca executată de statul de condamnare pe baza muncii prestate și a bunei conduite, acordată ca beneficiu în favoarea persoanei condamnate, de autoritatea judiciară străină, nu trebuie scăzută din pedeapsa ce se execută în România, putând fi valorificată prin prisma altor instituții de drept, cum este cea referitoare la liberarea condiționată.

În același timp, trebuie reținut că prin dispozițiile art. 156 alin. 1 din Legea nr. 302/2004, modificată, s-a prevăzut că în cazul în care România este stat de executare, executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate aplicate printr-o hotărâre judecătorească, recunoscută de instanța română, este guvernată de legea română. Din durata pedepsei privative de libertate care trebuie executată în România se deduc durata pedepsei privative de libertate executate în statul emitent, ca urmare a efectelor produse de amnistia sau grațierea acordată anterior, precum și, dacă este cazul, numărul de zile deduse din totalul de pedeapsă ca urmare a oricăror altor măsuri dispuse conform legislației statului emitent.

În aceste condiții, se observă că, în prezent, autoritățile române trebuie să aibă în vedere, la stabilirea fracțiilor minime necesare acordării liberării condiționate, și alte perioade, în afara celor executate efectiv, însă este necesar ca aceste perioade să fie menționate în concret de către statul emitent și inserate în Anexa nr. 5 lit. i) pct. 2.3 din Legea nr. 302/2004 sau Anexa nr. I lit. i) pct. 2.3 din Decizia-cadru nr. 2008/909/JAI/2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană.

S-a ivit în practica judiciară și întrebarea dacă persoana privată de libertate va beneficia de zilele considerate ca executate pe baza muncii prestate, în perioada în care a executat pedeapsa privativă de libertate cu privire la care s-a dispus liberarea condiționată, beneficiu însă înlăturat ca urmare a revocării. Considerăm că soluția este în sensul neacordării zilelor considerate executate pe baza muncii prestate anterior dispunerii liberării condiționate, având în vedere că în pedeapsa rezultantă obținută ca urmare a aplicării dispozițiilor art. 43 alin. (1) C. pen. este inclus doar restul rămas de executat, iar nu întreaga pedeapsă anterioară. Lucrurile stau însă diferit în ipoteza concursului de infracțiuni, respectiv a pluralității intermediare, având în vedere că modalitatea de contopire în cazul acestora presupune cumulul juridic între toate pedepsele componente, pentru ca, mai apoi, perioada executată să fie dedusă.

În ceea ce privește condiția referitoare la executarea pedepsei numai în regim deschis sau semideschis, în practica judiciară, din perspectiva liberării condiționate, s-au invocat anumite probleme în cazul suspendării regimului de executare precum și în cazul plasării deținutului în mod provizoriu în unul dintre cele 4 regimuri de executare.

Se pune problema dacă, în timpul executării pedepsei închisorii, cel deținut este arestat preventiv într-o altă cauză, și în aceste condiții, mai poate beneficia de liberare.

Conform art. 50 alin. (1) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013, regimul de executare stabilit pentru deținuții condamnați și arestați preventiv în altă cauză se suspendă până la revocarea, înlocuirea sau încetarea arestului preventiv. În perioada de suspendare se aplică regimul specific arestaților preventiv. Repartizarea în cadrul secției de arestare preventivă se realizează prin decizie a directorului penitenciarului.

Așadar, în perioada în care o persoană condamnată definitiv este și arestată preventiv, într-o altă cauză, acesteia i se aplică regulile specifice inculpaților arestați preventiv. În ceea ce ne privește credem însă, că, și acestor deținuți li se poate acorda liberarea condiționată, suspendarea regimului de executare nefiind de natură să conducă la concluzia aprecierii ca neîndeplinite a condiției prevăzute de art. 100 alin. (1) lit. b) C. pen. Mai mult, și în favoarea acestei persoane va fi aplicabilă prezumția de nevinovăție, potrivit art. 4 alin. (1) C. pr. pen., orice persoană fiind considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă. Arestarea sa preventivă nu va aduce atingere prezumției de nevinovăție.

Cât privește regimul provizoriu de executare, plasarea persoanelor private de libertate într-un regim de detenție provizoriu se face în temeiul art. 33 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, conform căruia, după terminarea perioadei de carantină și observare prevăzute la art. 44, persoanei condamnate căreia nu i s-a stabilit regimul de executare i se aplică provizoriu regimul de executare

corespunzător cuantumului pedepsei pe care o execută, potrivit art. 34 alin. (1), art. 35 alin. (1), art. 36 alin. (1), art. 37 alin. (1) și art. 38 alin. (1).

De asemenea, potrivit art. 51 alin. (1) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013, regimul provizoriu se aplică până la prima întrunire a comisiei prevăzute la art. 32 din lege:

- de la data expirării perioadei de carantină și observare, pentru deținuții care au fost primiți în penitenciar în baza mandatului de executare a pedepsei privative de libertate și pentru deținuții cărora le-a fost emis mandatul de executare a pedepsei privative de libertate în acest interval de timp;

- de la data încetării măsurii arestării preventive ca urmare a intervenirii hotărârii definitive de condamnare în cauza respectivă;

- de la data înlocuirii, încetării de drept sau revocării măsurii arestării preventive pentru deținuții arestați în altă cauză, dacă acestora nu li s-a stabilit un regim de executare.

Considerăm că în cazul acestor persoane private de libertate este posibilă acordarea liberării condiționate, chiar dacă regimul de executare este stabilit doar în mod provizoriu. Cu toate acestea, în cazul regimului de executare provizoriu, în raport de prevederile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, liberarea condiționată poate fi acordată doar persoanelor care au fost condamnate la o pedeapsă cu închisoarea de cel mult 3 ani, de vreme ce nu se pot face aprecieri cu privire la alte criterii, cu excepția pedepsei. Altfel, dacă pedeapsa cu închisoarea este mai mare de 3 ani, regimul provizoriu care se va stabili de către directorul penitenciarului va fi cel mai probabil, cel închis, fapt ce atrage neîndeplinirea condiției prevăzute de art. 100 alin. (1) lit. b) C. pen.

Directorul penitenciarului nu poate avea în vedere la stabilirea regimului provizoriu perioadele considerate ca executate ca urmare a unor măsuri preventive sau orice alte perioade computate de instanța de judecată, în schimb, comisia special constituită, potrivit dispozițiilor art. 88 alin. (1) lit. a) teza finală din Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 254/2013, are în vedere la stabilirea regimului de executare și asemenea perioade.

Decizia de acordare a liberării condiționate, de revocare sau de anulare a acesteia este de competență exclusivă a instanței de judecată, iar soluția instanței care se pronunță asupra liberării condiționate depinde de hotărârea judecătorească anterioară, prin care s-a aplicat pedeapsa din a cărei executare ar urma să se producă liberarea.

De instituția liberării condiționate poate beneficia orice condamnat la pedeapsa închisorii, indiferent de durata acesteia, cât și condamnatul la detențiunea pe viață. Totuși, beneficiul acestei instituții nu este un drept, ci numai o vocație pentru condamnat. Instanța de judecată este aceea care, în fiecare caz în parte, hotărăște dacă este sau nu oportună acordarea liberării condiționate. În doctrină s-a subliniat că liberarea condiționată are un caracter discreționar, în sensul că nu se acordă automat odată ce condițiile sunt formal îndeplinite, ci numai în măsura în care toate datele și informațiile existente cu privire la condamnat conduc la conturarea unui prognostic favorabil privind îndreptarea și resocializarea acestuia¹⁷.

Prin urmare, în practica judiciară s-a stabilit că liberarea condiționată nu trebuie acordată întotdeauna imediat după executarea efectivă a fracțiilor de pedeapsă prevăzute de art. 99 și art. 100

¹⁷ I. MOLNAR, *op. cit.*, vol. II, p. 235.

C. pen., ci numai dacă, în urma unei cercetări amănunțite a modului de comportare a condamnatului în timpul executării pedepsei și a antecedentelor sale penale, instanța își formează convingerea că îndreptarea condamnatului este posibilă și fără executarea efectivă a întregii pedepse¹⁸.

Referințe bibliografice

- C. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Casa de editură și presă Șansa, București, 2002, p. 368.
- V. Dongoroz și colab. II, 1970.
- I. Chiș, Comentariu în I. Pascu, T. Dima, C. Păun, M. Gorunescu, V. Dobrinioiu, M. A. Hotca, I. Chiș, M. Dobrinioiu, *Noul Cod Penal comentat, Partea generală, Ed. Universul Juridic, 2016*, p. 537
- I. Molnar, Comentariu în G. Antoniu, coordonator, *Explicații preliminare ale Noului Cod penal*, vol. II, București, Ed. Universul Juridic, 2011.
- G. Bodoroncea, în G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile, G. Zlati, în *Codul penal comentat. Comentariu pe articole*, ed. 3, C. H. Beck, 2020, disponibilă online, www.lege5.ro.
- A. Ungureanu, *Probleme ivite în practica instanțelor din județul Bacău în materia liberării condiționate*, în R.R.D. nr. 1/1971.
- D. Pavel, *Nota II la sentința penală nr. 2/1982 a Judecătoriei Suceava*, în R.R.D. nr. 10/1982.
- I. R. Tuduce, *Liberarea condiționată din pedeapsa închisorii. Aspecte de actualitate din practica judiciară*, Caiete de drept penal nr. 3/2021.

- T.S. dec. pen. nr. 6/1970.
- Trib. Suprem, dec. nr. 5996 din 24.10.1970, în C.D./1970, p. 301.
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice adoptat de O.N.U. Recomandarea nr. 76/2 a Consiliului Europei.

¹⁸ T.S. dec. pen. nr. 6/1970.